

ISSN

Державний вищий навчальний
заклад «Переяслав-Хмельницький
державний педагогічний університет
імені Григорія Сковороди
Міністерства освіти і науки України»

SHEI "Pereyaslav-Khmelnytsky
Hryhoriy Skovoroda
State Pedagogical University"
(Pereyaslav-Khmelnytsky, Ukraine)

Випуск 1 – 2015

ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА:

- *методологія,*
- *теорія*
та технології

PROFESSIONAL EDUCATION:

- *methodology,*
- *theory*
and technologies

Збірник наукових праць
The collection of scientific papers

Київ
Педагогічна думка
2015

УДК 378:001.8(082)
ББК 74.58в
П 84

Засновник – Державний вищий навчальний заклад «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації
КВ №21232-11032Р від 13.02.2015 р.

Видання засновано у 2015 році

Видання засновано у 2015 році

Виходить двічі на рік

Рекомендовано до друку вченою радою ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»
(протокол № 10 від 23 червня 2015 року)

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Доброскок І.І., доктор пед. наук, професор (головний редактор);
Євтух М.Б., дійсний член НАПН України, доктор пед. наук, професор (науковий редактор);
Коцур В.П., дійсний член НАПН України, доктор іст. наук, професор (науковий редактор);
Lamanauskas Vincentas Prof. Dr. (Литовська Республіка);
Lewicki Czeslaw Dr. hab. Prof. (Республіка Польща);
Pasko Jan Rajmund Dr. hab. Prof. (Республіка Польща);
Sadjuvene Natalia Prof. Dr. (Литовська Республіка);
Szmyd Kazimierz Dr. hab. Prof. (Республіка Польща);
Бірюк Л.Я., доктор пед. наук, професор;
Богданова І.М., доктор пед. наук, професор;
Боголіб Т.М., доктор екон. наук, професор;
Вайнтрауб М.А., доктор пед. наук, ст. наук. співробітник;
Васянович Г.П., доктор пед. наук, професор;
Гришкова Р.О., доктор пед. наук, професор;
Дроздова І.П., доктор пед. наук, професор;
Клюй Л.В. (технічний секретар);

Коберник О.М., доктор пед. наук, професор;
Ламанаускас В., доктор соціол. наук, професор (Литовська Республіка);
Левицький Ч., доктор пед. наук, професор (Республіка Польща);
Набока О.Г., доктор пед. наук, професор;
Овсієнко Л.М., кандидат пед. наук, доцент (відповідальний редактор);
Пазюра Н.В., доктор пед. наук, доцент;
Пелех Ю.В., доктор пед. наук, професор;
Сердюк Н.Ю., кандидат пед. наук, доцент, (відповідальний редактор);
Сігачева Л.Є., доктор пед. наук, професор;
Степашко В.О., доктор пед. наук, професор;
Топузов О.М., член-кореспондент НАПН України, доктор пед. наук, професор;
Шапран О.І., доктор пед. наук, професор;
Шапран Ю.П., доктор пед. наук, професор;
Шефер М., доктор екон. наук (Франція);
Шмид К., д. пед.н, професор (Республіка Польща);
Шяджюєне Н., доктор соц. наук, професор (Литовська Республіка).

П 84 **Професійна освіта: методологія, теорія та технології:** зб. наук. праць. / [ред. колегія: Доброскок І.І. (голов. ред) та ін.]. – Київ.: Педагогічна думка, 2015. – Вип. 1. – 208 с.
ISBN 978-966-644-413-7

Збірник містить наукові статті з викладом результатів теоретичних і експериментальних досліджень актуальних проблем професійної освіти в Україні та світі.

Видання адресовано науковцям, молодим дослідникам, педагогам, усім, хто цікавиться національною практикою та світовими тенденціями і новаціями в освітній галузі.

Редакція може не поділяти думку авторів.

Автори несуть відповідальність за достовірність представленої у статтях інформації, точність назв, цифр, прізвищ та цитат.

The collection of scientific papers «Professional education: methodology, theory and technologies» includes the publication of original articles in Ukrainian, Russian and English (mixed languages) of theoretical and experimental nature on the current issues of professional education.

УДК 378:001.8(082)
ББК 74.58в

E-mail: phdpn.nfv@gmail.com
ISBN 978-966-644-413-7

© ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький
ДПУ імені Григорія Сковороди»
© Інститут педагогіки НАПН України, 2015
© Педагогічна думка, 2015

ЗМІСТ

Dr. N. Šedžiuvienė

L. Urbonienė

STRATEGY OF INNOVATIVE TEACHING/LEARNING
IN HIGHER SCHOOL

5-15

Н. Брюханова

КОМПЕТЕНТНИЙ ФАХІВЕЦЬ – ЦІЛЬОВИЙ ОРІЄНТИР
СУЧАСНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

16-25

Y. Vyshpinska,

I. Gatrych

PROFESSIONAL EDUCATION OF MUSIC TEACHERS
IN THE BUKOVINA REGION EDUCATIONAL ENVIRONMENT –
HISTORY AND CONTEMPORANEITY

26-39

О. Дубініна

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНОГО
МЕХАНІЗМУ ДІЯЛЬНОСТІ ЗНЗ

40-49

О. Канівець

ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ОСВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ
ПРИ ПІДГОТОВЦІ ФІЛОЛОГІВ У БРИТАНСЬКИХ ВНЗ

50-59

А. Клімова

ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ
ТОВАРОЗНАВСТВА В УМОВАХ СУЧАСНОГО
ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ ВНЗ

60-71

О. Коберник

ФОРМУВАННЯ НАВЧАЛЬНО-ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ
СТУДЕНТІВ У ПРОЦЕСІ ЗАСТОСУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ
ПРОБЛЕМНОГО НАВЧАННЯ

72-82

В. Лісовий

ДО ПИТАННЯ ПРО ВИЗНАЧЕННЯ ЗМІСТУ ФЕНОМЕНА
«ПРОФЕСІЙНА САМОРЕАЛІЗАЦІЯ ВИКЛАДАЧА
ВИЩОЇ ШКОЛИ»

83-96

П. Лузан,

І. Зайцева

ПРОБЛЕМНО-РОЗВИВАЛЬНЕ НАВЧАННЯ
ЯК ДОМІНАНТА ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ
КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

97-108

К. Матійчук

ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ САМОСТІЙНОСТІ
У ХОДІ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНОЇ
МОВИ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ УКРАЇНИ 109-125

Ю. Подборский

РОЛЬ ДОКУМЕНТОВЕДЕНИЯ В ПОДГОТОВКЕ СПЕЦИАЛИСТОВ
ПРОФЕССИЙ ТИПА «ЧЕЛОВЕК – ЗНАКОВАЯ СИСТЕМА» 126-137

С. Прищеп

ВПРОВАДЖЕННЯ ОСНОВ ПРОЕКТУВАННЯ ЯК ОСОБИСТИСЬО
ОРІЄНТОВАНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ У СИСТЕМІ ВИХОВНОЇ РОБОТИ
КЛАСНОГО КЕРІВНИКА 138-149

L. Savchenko

CHARACTERISTIC OF THE FUTURE SPECIALISTS PROFESSIONAL
PREPARATION TO THE QUALITY EDUCATIONAL ASSESSMENT 150-160

Т. Соловйова,**О. Ткаченко**

ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА В УКРАЇНІ: ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ
ТА РОЗВИТКУ 161-171

S. Tanana

USING OF INTERACTIVE METHODS AS A GUARANTEE
OF EFFECTIVENESS OF PROFESSIONAL PREPARATION OF
FUTURE TEACHERS-PHILOLOGISTS 172-180

Л. Філіппова,**А. Грушева**

МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ» 181-191

М. Yaroslavtseva

PROFESSIONAL SELF-FULFILLMENT FORMATION TECHNOLOGY
FOR FUTURE SPECIALISTS OF PRE-SCHOOL EDUCATIONAL
INSTITUTIONS IN THE COURSE OF PEDAGOGICAL PRACTICE 192-206

УДК 378.02

ПРОБЛЕМНО-РОЗВИВАЛЬНЕ НАВЧАННЯ ЯК ДОМІНАНТА ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

Петро Григорович Лузан

Доктор педагогічних наук, професор
Кафедра соціальної педагогіки та інформаційних
технологій в освіті
Національний університет біоресурсів
і природокористування України

Інна Веніамінівна Зайцева

Кандидат педагогічних наук, доцент
Кафедра української словесності та культури
Національний університет державної податкової
служби України

Анотація

У статті висвітлено основні підходи до проектування організаційних форм проблемно-розвивального навчання. Розглянуто можливості інформаційної лекції, проблемної лекції, навчального проектування у реалізації ідей компетентнісної методології.

Запропоновано один із шляхів реалізації компетентнісного підходу у вищій освіті, який передбачає поетапне застосування методів проблемно-розвивального навчання в системі організаційних форм, яка структурно і функціонально детермінує досягнення студентами продуктивних, творчих рівнів знань, умінь, якостей.

Ключові слова: компетентність, компетенція, компетентнісний підхід, ключові компетенції.

Постановка проблеми в контексті сучасної педагогічної науки. Останніми роками на теренах вітчизняної педагогічної науки точиться широка дискусія з приводу шляхів, механізмів, умов реалізації методології компетентнісного підходу в освіті, зокрема вищій. У численних наукових розвідках учені розкривають новий теоретичний базис, висвітлюють суть таких понять цієї концепції, як «компетентність», «компетенція», «компетентнісний підхід», «ключові компетенції» тощо. Відмітимо, що в західній європейській поняттєвій системі

категорія компетентнісного підходу виникла ще у 60-70-х роках минулого століття, а наша освітня система порівняно недавно розпочала ідентифікувати вітчизняні освітні поняття з фондом європейської педагогічної термінології.

Проте постановою Кабінету міністрів України від 23 листопада 2011 року № 1341 затверджено Національну рамку кваліфікації (НРК), яка є першим практичним кроком реалізації компетентнісної концепції. У цьому важливому державному документі визначено характеристики (дескриптори чи описи) кваліфікаційних рівнів, які маємо використовувати в освітній практиці. Зокрема, *результати навчання* – компетентності (знання, розуміння, уміння, цінності, інші особисті якості), які набуває та/або здатна продемонструвати особистість після завершення навчання; *компетентність/компетентності* – здатність особистості до виконання певного виду діяльності, що виражається через знання, розуміння, уміння, цінності, інші особисті якості.

Отже, результати навчання при компетентнісному підході прямо пов'язані з ідеєю «... всебічної підготовки і виховання індивіда не лише як спеціаліста, професіонала своєї справи, а і як особистості» [8, с. 123]. Проте проблема практичної реалізації ідей компетентнісної освіти поки що лишається недостатньо вивченою: за різнобічним декларуванням доцільності використання вказаної методології, висвітленням її переваг, важко знайти відповідь на запитання: а як це зробити?

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема реалізації ідей компетентнісного підходу у підготовці фахівців різних рівнів знайшла своє певне розв'язання у працях таких вчених, як Н. Бібік, С. Вітвицька, Н. Дем'яненко, О. Пометун, О. Овчарук, М. Левшин, О. Локшина, В. Луговий, В. Манько, Г. Онкович, О. Онопрієнко, Н. Побірченко, С. Сисоева, Ю. Швалб та ін. У них ґрунтовно розглянуті питання сутності компетентнісної освіти, визначено її особливості та переваги у порівнянні із знаннєвою парадигмою, розроблено засадничі положення впровадження технологій формування компетентностей та методів їх діагностики. Отже, інтерес до методології компетентнісної освіти вітчизняних і зарубіжних учених, її використання в навчально-виховному процесі навчальних закладів усіх рівнів очевидний. Однак фундаментальних праць, у яких би були виписані конкретні, реальні технології формування компетентностей (і, власне, об'єктивні методики оцінювання результатів навчання), що гарантують досягнення запланованих результатів, немає.

Формулювання цілей статті. Пропонується один із шляхів реалізації компетентнісного підходу у вищій освіті, який передбачає

поетапне застосування методів проблемно-розвивального навчання в системі організаційних форм, яка структурно і функціонально детермінує досягнення студентами продуктивних, творчих рівнів знань, умінь, якостей.

Методи: аналіз, узагальнення і систематизація науково-теоретичних положень; педагогічне спостереження, вивчення результатів навчальної діяльності студентів.

Виклад основного матеріалу. Компетентнісний підхід в освіті, на нашу думку, має реалізовуватися за трьома послідовними, тісно поєднаними ланками: розроблення і впровадження у педагогічну практику освітніх стандартів (змістовий аспект); підготовка фахівців засобами педагогічних технологій, що гарантують досягнення освітніх результатів (технологічний аспект); організація валідного, об'єктивного і надійного педагогічного контролю (діагностичний аспект). Наше дослідження присвячене технологічним аспектам компетентнісної освіти.

Проведений детальний аналіз існуючих педагогічних теорій і систем засвідчив, що вивести учня чи студента на рівень творчого володіння знаннями і вміннями, суттєво розвинути його пізнавальну самостійність, відповідальність, комунікативні якості можна засобами проблемно-розвивального навчання. У педагогічній теорії проблемно-розвивальне навчання визначене як «...система регулятивних принципів діяльності, цілеспрямованості та проблемності, правил взаємодії викладача та учнів, вибір і вирішення способів та прийомів створення проблемних ситуацій і вирішування навчальних проблем» [1, с. 315].

Не зайве вказати, що вперше систему методів проблемно-розвивального навчання схарактеризував М. Махмутов [5], який до системи методів проблемно-розвивального навчання відносив такі «загальні» способи навчання: 1. Монологічний (метод монологічного викладу); 2. Показовий (метод показового і розмірковувального викладу); 3. Діалогічний (метод діалогічного викладу); 4. Евристичний (метод евристичної бесіди); 5. Дослідницький (метод дослідницьких завдань); 6. Алгоритмічний (метод алгоритмічного припису); 7. Програмований (метод програмованих завдань).

Аналіз наведених методів проблемно-розвивального навчання свідчить, що вони відрізняються один від одного як за характером навчально-пізнавальної діяльності, яку здійснює учень чи студент, так і за характером діяльності викладача. У той же час вони можуть бути поділеними на такі групи [5]: репродуктивні методи; перехідні методи; продуктивні методи. До речі, обґрунтовані видатними вченими-дидак-

тами І. Лернером і М. Скаткіним п'ять системних методів навчання (пояснювально-ілюстративний, або інформаційно-рецептивний; репродуктивний; проблемний вклад; частково пошуковий, або евристичний; дослідницький [2, с. 193 – 214]) відображають послідовність засвоєння знань (і оволодіння способами діяльності) – від усвідомленого сприймання інформації і її запам'ятовування до застосування знань за зразком чи в подібній ситуації, і далі – до творчого застосування знань (у новій, раніше не відомій і незнайомій учневі ситуації).

Вказане положення стосується і методів проблемно-розвивального навчання, бо логіку оволодіння різнорівневними знаннями не зміниш – дидактичне правило «від простого до складного» ні в кого не викликає сумніву. Додамо, що про диференціацію методів навчання писав ще Я. Коменський у трактаті «Пансофічна школа»: «Розуміння речей також має три ступені. На першому ступені ми сприймаємо історично, що дещо є, на другому – науково, що і чому є, і на третьому ступені – з допомогою висновків, тобто розумно, розглядаємо основи якої-небудь речі, так що можемо видумати навіть нову річ такого ж роду. Наприклад, якщо хто-небудь знає застосування компаса і навчений лише досвідом вміє ним користуватись, то він стоїть на першому ступені знання. Але якщо він розуміє і основу – яким чином працює компас, то він стоїть на другому ступені. Якщо ж, нарешті, він дійшов до того, що в змозі сам видумати компас нового виду, то він стоїть на третьому ступені» [3, с. 62].

У цьому плані важливою для розуміння методологічних засад компетентнісного розвитку особистості є позиція відомого педагога-новатора В. Шаталова: «...творчість учнів у процесі навчання можлива лише на основі глибоких і міцних знань». І далі: «Необхідно раз і назавжди утвердитися у тому, що знання первинні, а творчість другорядна, і у цьому діалектична основа педагогічних ідей» [7, с. 68].

Варто додатн, що виділені І. Лернером і М. Скаткіним пояснювально-ілюстративний і репродуктивний методи за своєю суттю відповідають монологічному, алгоритмічному та програмованому способам навчання з групи проблемно-розвивальних методів; відповідно частково пошуковий – показовому, діалогічному та евристичному методам; дослідницький метод представлено в обох класифікаціях.

Розглянемо «траєкторію» (траєкторія – поняття пройденого шляху, переміщення) організаційних форм навчання, які характеризують послідовність оволодіння студентами знаннями, уміннями, цінностями та якостями як результатами компетентнісного навчання у перебігу вивчення конкретної теми, розділу.

Варто вказати, що до основних організаційних форм, при застосуванні яких реалізуються методи репродуктивного навчання, відносно: пояснювально-ілюстративну лекцію (може бути і лекція інформаційного повідомлення, і лекція-пояснення [5]); ознайомче практичне заняття; ознайомчі лабораторні роботи; самостійна робота (тренувальна); класичний семінар (семінар з виступами студентів).

Перехідні методи навчання реалізуються відповідно у таких формах: проблемна лекція; самостійна робота (реконструктивна); семінар-дискусія (диспут, круглий стіл, мозковий штурм тощо); лабораторне чи практичне заняття з елементами дослідження (частково пошукові практичні чи лабораторні заняття); ігрове заняття з аналізу ситуацій.

Нарешті, як це показано на рис. 1, дослідницький метод забезпечує творчий рівень навчально-пізнавальної активності студентів при проведенні дослідних практичних робіт, навчальних ділових ігор, на лабораторних заняттях з постановкою експериментів, на заняттях з ігрового проектування, при виконанні студентами творчих самостійних завдань тощо.

Методика підготовки та проведення зазначених організаційних форм детально виписана у дослідженнях учених. Зважаючи на цей факт, коротко зупинимося на особливостях реалізації компетентнісного підходу засобами основних форм навчання, що відобразили траєкторію трансформації репродуктивних знань у площину їх творчого рівня.

Наприклад, для оволодіння майбутніми техніками-механіками матеріалом теми «Машини для основного обробітку ґрунту» (курс «Сільськогосподарські машини») навчальним планом передбачено 4 год. лекційних занять, 6 год. практичних занять, 6 год. самостійної роботи. «Траєкторію» організаційних форм проблемно-розвивального навчання проектуємо так, щоб послідовно зреалізувати репродуктивні, перехідні і продуктивні методи оволодіння навчальним матеріалом теми, зокрема:

пояснювально-ілюстративна лекція – самостійна робота (тренувальна) – ознайомче практичне заняття – самостійна робота (реконструктивна) – практичне заняття з елементами дослідження – проблемна лекція – творча самостійна робота – заняття з ігрового проектування – студентська науково-практична конференція. Схарактеризуємо «компетентнісну» модель підготовки та проведення пояснювально-ілюстративної лекції, проблемної лекції та ігрового проектування як форм, що відображають той чи інший рівень оволодіння компетентностями.

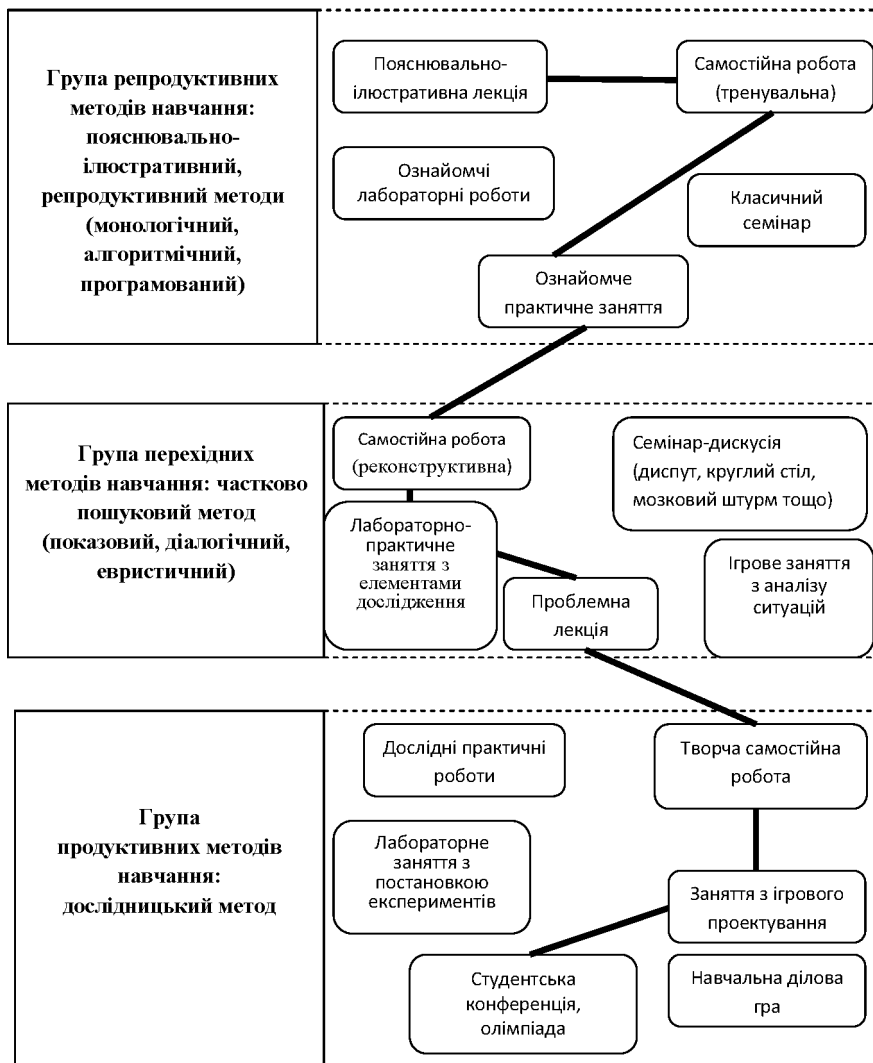

Рисунок 1. «Траєкторія» організаційних форм проблемно-розвивального навчання при реалізації положень компетентнісного підходу

Пояснювально-ілюстративна лекція призначена для того, щоб закласти основи наукових знань, визначити напрям, зміст і характер всіх видів навчальних занять, і, найперше, самостійної роботи студентів. Вони вводять студентів в науку, відкривають шлях до самостійного творчого пошуку, сприяють систематичному формуванню знань.

Таким чином, цей тип лекції розвиває самоосвітню компетентність майбутнього молодшого спеціаліста.

Залежно від призначення конкретної лекції, її цілі можуть бути різними. Але завжди розв'язуються постійні завдання лекції – розвиток мислення студентів, формування їх наукового світогляду, виховання позитивного ставлення до праці, проблемного бачення перспектив розвитку майбутньої професійної діяльності тощо.

Мета лекції залежить і від галузі наукових знань, що викладається. Наприклад, лекція з фізики має такі навчально-наукові цілі: а) виявити, показати і, по можливості, експериментально дослідити явища, що вивчаються; б) встановити якісні і кількісні залежності між явищами; в) на основі прийнятих гіпотез побудувати теорію галузі явищ, що вивчаються; г) дати порівняння теорії з дійсністю і практикою.

Добре прочитана лекція збуджує думки студентів, спонукає їх до роздумів над предметом науки, змушує шукати відповіді на проблемні питання, перевіряти цікаві і важливі наукові положення. Вона повинна спрямовувати студентів до інформаційного пошуку, до поглибленого самостійного вивчення навчального предмета, до експериментальних наукових досліджень.

Під впливом лекції як провідної організаційної форми навчання в студентів виховуються погляди на науку, на її завдання та перспективи розвитку, формуються наукові переконання. При вдалому висвітленні наукових питань лектором, коли положення науки добре ілюструються, доводяться, навіть усталені, традиційні явища і предмети можуть надати проблемі відбитка новизни і викликати інтерес у студентів.

Сучасний лавиноподібний потік наукової інформації не встигає «заземлитися» в підручниках, посібниках, вони за змістом завжди відстають від темпів розвитку технологій, техніки. Лекція є одним з провідних способів оперативного ознайомлення студентів з найновішою науковою інформацією. У змісті лекцій узагальнюються положення підручників, монографій, наукових статей, власних наукових досліджень лектора. Якщо ж лекція побудована за змістом одного, хай і найновішого підручника чи навчального посібника, то дуже швидко інтерес до таких лекцій знизиться, студенти припинять писати конспекти, на занятті будуть неуважні.

Лекція має важливе не тільки навчальне, а й виховне значення, вона виховує не тільки за рахунок свого змісту, а і засобами особистого спілкування з викладачем – вченим, педагогом, громадянином. До цього слід додати, що виховний вплив лектора на студентів значно підвищує-

ється, якщо він користується авторитетом серед молоді, має імідж різнобічно ґрунтованого, вимогливого і принципового науковця-педагога.

На *проблемних лекціях* процес пізнання студентів наближається до пошукової дослідницької діяльності. При цьому досягаються такі дидактичні цілі:

- привернути увагу студентів до навчальної теми, збудити в них пізнавальний інтерес;

- поставити студентів перед таким посильним пізнавальним ускладненням, подолання якого активізувало б їх розумову діяльність;

- створити ситуацію усунення студентами протиріччя між пізнавальною потребою, що виникла у них, та неможливістю її задоволення з допомогою наявного запасу знань (створити мотив – стимул);

- допомогти студентам з'ясувати проблему і накреслити напрями виходу із ситуації, що виникла;

- домогтися оволодіння студентами теоретичними знаннями, розвитку їх мислення та формування професійної мотивації майбутнього фахівця [4].

Успішність досягнення цілей проблемної лекції забезпечується її змістом, способом організації спільної діяльності та засобами спілкування лектора з аудиторією.

Зміст проблемних лекцій повинен відображати найновіші досягнення науки і передової практики. Таким чином, для проблемного викладу відбираються вузлові, найважливіші розділи курсу, що вивчається.

Проблемна лекція вибудовується як діалог викладача зі студентом, предметом якого є зміст навчального матеріалу. Педагогічно доцільно застосовувати не живий, а внутрішній діалог: викладач створює проблемні ситуації через інформаційні та проблемні питання і сам же висвітлює найбільш оптимальні шляхи їх розв'язання. Студенти мимоволі залучаються до пошуку рішень, подумки беруть участь у висуванні гіпотез, доказах чи спростуваннях фактів, порівнюють різні підходи до вирішення задач, фіксують в контексті основні концептуальні положення, найважливіші напрями розв'язання проблем, які вимагають додаткового обговорення на семінарах.

Комунікації зі студентами будуються так, щоб підвести їх до самостійних висновків, зробити співучасниками процесу підготовки, пошуку і знаходження розв'язання суперечностей, створених самим лектором. Цьому сприяє система запитань, з якими лектор звертається до аудиторії. Добре продумані запитання стимулюють самостійний пошук відповідей на них у ході лекції, сприяють тому, що студенти розмірковують спільно з лектором.

Проблемні лекції найбільш придатні тоді, коли студенти вже оволоділи базовими знаннями складного розділу, теми чи навіть курсу. Багаторічна практика використання таких типів лекцій дозволяє стверджувати, що вони забезпечують формування продуктивної, творчої активності студентів в системі з іншими організаційними формами навчання, займаючи в ній своє чільне місце.

Проектування як метод творчого оволодіння знаннями побудовано на принципах технології проектів. Для того, щоб навчальне проектування мало пошуково-творчий характер, необхідно дотримуватися певних вимог:

1. Заздалегідь розподілити студентську групу на ланки (3-4 особи) для виконання проектів. Тематика проектів має узгоджуватися з навчальним матеріалом дисципліни, що вивчається. Завдання на проектування має бути проблемним (неповні вихідні дані; виконання проекту вимагає застосування нетрадиційних методик; аналогів об'єкту проектування немає тощо).
2. Кожен студент має самостійно виконувати свою частину проектного завдання, а обговорення варіантів розв'язування проблеми здійснюється ланкою в умовах «мозкового штурму».
3. Ланка самостійно приймає оптимальний варіант вирішення проблеми. Викладач виконує функцію тьютора, помічника, стимулюючи роботу кожного студента над проектним завданням.
4. Підсумкова оцінка залежить від того, наскільки ефективно працював кожен учасник ланки і наскільки якісно і творчо виконано проект у цілому.
5. Обов'язковою умовою успішного захисту проекту є використання комп'ютерної техніки в перебігу його виконання та при унаочненні результатів під час доповіді.

Варто додати, що ефективність навчального проектування посилюється при організації заняття у вигляді навчальної гри. Для цього важливо сформувати «компетентну» технічну раду, розподілити ролі, розробити систему стимулювання тощо [5].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, при застосуванні методів проблемно-розвивального навчання є можливість сформувати у студентів продуктивні знання і уміння, творчо розвинути їх самостійність, відповідальність, комунікативність, і тим самим зреалізувати положення компетентнісного підходу, якщо цілеспрямовано залучати майбутніх молодших спеціалістів до різновидів навчально-професійної діяльності.

Перспективи подальшого наукового пошуку будуть присвячені обґрунтуванню критеріїв вибору технологій та методик навчання.

Список використаних джерел

1. Волкова П. Педагогіка : посібник [для студентів вищих навчальних закладів] / Волкова П. – К. : Видавничий центр «Академія», 2002. – 576 с.
2. Дидактика средней школы : некоторые проблемы современной дидактики : учебное пособие для слушателей ФПК, директоров общеобразовательных школ и в качестве учебного пособия по спецкурсу для студентов педагогических институтов / [под ред. М. Скаткина]. – М. : Просвещение, 1982. – 319 с.
3. Коменский Я. Пансофическая школа, то есть школа всеобщей мудрости / Я. Коменский // Избранные педагогические сочинения : в 2-х т. – М. : Педагогика, 1982. – Т. 2. – с. 44–98.
4. Лузан П. Активізація навчання студентів-податківців засобами проектних технологій : [монографія] / П. Лузан, І. Зайцева. – Ірпінь : Видавництво Національного університету ДПС України, 2013. – 354 с.
5. Лузан П. Методи і форми організації навчання у вищій аграрній школі : [навчальний посібник] / Лузан П. – К. : Аграрна освіта, 2003. – 224 с.
6. Махмутов М. Организация проблемного обучения в школе : книга [для учителей] / Махмутов М. – М. : Просвещение, 1977. – 240 с.
7. Шаталов В. Педагогическая проза : из опыта работы школ г. Донецка / Шаталов В. – М. : Педагогика, 1980. – 96 с.
8. Шевченко Г. Концептуальна сутність компетентнісного підходу : європейський вмір / Г. Шевченко // Реалізація європейського досвіду компетентнісного підходу у вищій школі України : матеріали методологічного семінару. – К. : Педагогічна думка, 2009. – с. 121–130.

References

1. Volkova P. Pedagogika : posibnyk [dlya studentiv vyshchyykh navchalnykh zakladiv] / Volkova P. – K. : Vydavnychiy tsentr «Akademiia», 2002. – 576 s.
2. Didaktika srednei shkoly : nekotorye problemy sovremennoi didaktiki : uchebnoe posobie dlia slushatelei FPK, direktorov obshcheobrazovatelnykh shkol i v kachestve uchebnogo posobiia po spetskursu dlia studentov pedagogicheskikh institutov / [pod red. M. Skatkina]. – M. : Prosveshchenie, 1982. – 319 s.

3. Komenskyi Ia. Pansoficheskaia shkola, to est shkola vseobshchei mudposti / Ia. Komenskyi // Izbpannye pedahohicheskie sochineniia : v 2-kh t. – M. : Pedahohika, 1982. – T. 2. – S. 44–98.
4. Luzan P. Aktyvizatsiia navchannia studentiv-podatktivsiv zasobamy proektnykh tekhnolohii : [monohrafiia] / P. Luzan, I. Zaitseva. – Irpin : Vydavnytstvo Natsionalnoho universytetu DPS Ukrainy, 2013. – 354 s.
5. Luzan P. Metody i formy orhanizatsii navchannia u vyshchii ahranii shkoli : [navchalnyi posibnyk] / Luzan P. – K. : Ahrama osvita, 2003. – 224 s.
6. Makhmutov M. Orhanizatsiia problemnoho obucheniiia v shkole : knyha [dlia uchitelei] / Makhmutov M. – M. : Prosveshchenie, 1977. – 240 s.
7. Shatalov V. Pedahohicheskaia proza : iz opyta raboty shkol h. Donetska / Shatalov V. – M. : Pedahohika, 1980. – 96 s.
8. Shevchenko H. Kontseptualna sutnist kompetentnisnoho pidkhodu : yevropeyskyi vymir / H. Shevchenko // Realizatsiia yevropeiskoho dosvidu kompetentnisnoho pidkhodu u vyshchii shkoli Ukrainy : materialy metodolohichnoho seminaru. – K. : Pedahohichna dumka, 2009. – S. 121–130.

Петр Григорьевич Лузан

Доктор педагогических наук, профессор
Кафедра социальной педагогики
и информационных технологий в образовании
Национальный университет биоресурсов
и природоиспользования Украины

Инна Вениаминовна Зайцева

Кандидат педагогических наук, доцент
Кафедра украинской словесности и культуры
Национальный университет государственной
налоговой службы Украины
zivia@mail.ru

Лузан П.Г., Зайцева И.В.

ПРОБЛЕМНО-РАЗВИВАЮЩЕЕ ОБУЧЕНИЕ КАК ДОМИНАНТА ФОРМИРОВАНИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ БУДУЩИХ СПЕЦИАЛИСТОВ

Аннотация

В статье освещены основные подходы к проектированию организационных форм проблемно-развивающего обучения. Рассмотрены возможности информационной лекции, проблемной

лекции, учебного проектирования в реализации идей компетентностной методологии.

Ключевые слова: профессиональное образование; компетентность, компетенция, компетентностный подход, ключевые компетенции.

**Petro H. LUZAN,
Inna V. ZAITSEVA**

National University of Life
and Environmental Sciences of Ukraine
zivia@mail.ru

Luzan P.H., Zaitseva I. V.
**PROBLEM-DEVELOPING TRAINING AS A DOMINANT OF
PROFESSIONAL COMPETENCE FORMATION OF FUTURE
SPECIALISTS**

Abstract

The article covers basic approaches to organizational forms of problem-developing education. Possibilities of information lecture, problem lecture, educational design problem in implementing the ideas of competence methodology are presented.

One of the proposed ways to implement competence approach in higher education, which provides for the application of methods of problem-developing organizational forms system that is structurally and functionally help students to achieve productive, creative levels of skills and qualities.

Key words: professional education; competence; competence-based approach; key competences.

Наукове видання

**ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА:
методологія, теорія та технології**

**PROFESSIONAL EDUCATION:
methodology, theory and technologies**

Збірник наукових праць
The collection of scientific papers

Випуск 1

*Редакційна колегія залишає за собою право редагувати
та скорочувати текст.*

*У разі передруку посилання на видання «Професійна освіта:
методологія, теорія та технології» обов'язкове*

Адреса редакції: Україна, 08401 м. Переяслав-Хмельницький Київської обл.,
вул. Сухомлинського, 30, кафедра професійної освіти (ауд. 322).
E-mail: phdpu.nfv@gmail.com

За авторською редакцією
Художнє оформлення – С. І. Лук'яненко
Комп'ютерна верстка – О. В. Сапура

Підп. до друку 30.06.2015.
Формат 60×90/16. Папір офсет. Друк офсет.
Гарнітура «Times». Умовн. друк. арк. .
Наклад 300 прим. Зам. №

Видавництво «Педагогічна думка»
04053, м. Київ, вул. Артема, 52-а, корп.2;
тел./факс: (044) 484-30-71

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготовників
розповсюджувачів видавничої продукції
Серія ДК № 3563 від 28.08.2009 р.

П84 Професійна освіта: методологія, теорія та технології: зб. наук. праць. / [ред. колегія: Доброскок І.І. (голов. ред) та ін.]. – Київ.: Педагогічна думка, 2015. – Вип. 1. – 208 с.
ISBN 978-966-644-413-7

Збірник містить наукові статті з викладом результатів теоретичних і експериментальних досліджень актуальних проблем професійної освіти в Україні та світі.

Видання адресовано науковцям, молодим дослідникам, педагогам, усім, хто цікавиться національною практикою та світовими тенденціями і новаціями в освітній галузі.

Редакція може не поділяти думку авторів.

Автори несуть відповідальність за достовірність представленої у статтях інформації, точність назв, цифр, прізвищ та цитат.

The collection of scientific papers «Professional education: methodology, theory and technologies» includes the publication of original articles in Ukrainian, Russian and English (mixed languages) of theoretical and experimental nature on the current issues of professional education.

УДК 378:001.8(082)
ББК 74.58в